

www.keski-pohjanmaa.fi

KESKI-POHJANMAAN TUOTTAVUUS- JA KASVUOHJELMA 2026–2027

Maakuntahallitus 15.12.2025 § X

SISÄLTÖ

1. TUOTTAVUUS- JA KASVUOHJELMAN TARKOITUS	2
1.1. Tuottavuus ja kasvu	2
1.2. Perustana maakuntastrategia 2050 ja maakuntaohjelma 2026–2029	2
1.3. Tuottavuus- ja kasvuohjelman toteutus.....	3
1.4. Tuottavuus- ja kasvuohjelman seuranta	3
2. TOIMENPITEET KEHITTÄMISTEEMOITTAIN	4
2.1. Hyvinvoiva asukas ja yhteisö	4
2.2. Kestävä elinympäristö	8
2.3. Monipuoliset elinkeinot	11
3. TOTEUTUS VAATII MÄÄRÄTIETOISUUTTA, ROHKEUTTA JA RESURSSIJA.....	15

KUVIOT

KUVIO 1. MAAKUNTAOHJELMAN KEHITTÄMISTEEMAT SEKÄ POIKKILEIKKAAVAT TEEMAT	3
KUVIO 2. KOKONAISTURVALLISUUDEN VIITEKEHYS	13

TAULUKOT

TAULUKKO 1. YLEISET SEKÄ HYVINVOIVA ASUKAS JA YHTEISÖ-OSION SEURANTAMITTARIT	7
TAULUKKO 2. KESTÄVÄN YMPÄRISTÖN SEURANTAMITTARIT	10
TAULUKKO 3. MONIPUOLISET ELINKEINOT - SEURANTAMITTARIT	14
TAULUKKO 4. KESKI-POHJANMAAN TUOTTAVUUS- JA KASVUOHJELMAN 2026–2027 RAHOITUS	16

1. TUOTTAVUUS- JA KASVUOHJELMAN TARKOITUS

1.1. Tuottavuus ja kasvu

Tuottavuus- ja kasvuohjelma 2026–2027 määrittelee toimenpiteet, joilla maakuntastrategiaa ja maakuntaohjelmaa toteutetaan seuraavan kahden vuoden aikana. Aiemmin se on tunnettu nimellä toimenpidesuunnitelma. Uusi nimi korostaa kehitystyön dynamiikkaa, fokuointia ja vaikuttavuutta entistä enemmän.

Tuottavuudella tarkoitetaan sitä, että samalla työ-, materiaali-, energia ja pääomapanoksella saadaan enemmän tai parempaa aikaan. Yrityksissä tuottavuuden parantaminen on jatkuvaa.

Kasvulla tarkoitetaan maakunnan talouskasvun ja investointien vauhdittamista, ja siten työllisyyden parantamista. Kasvun vauhdittaminen alkaa fiksuista valinnoista: oikeat tavoitteet ja resurssit suhteessa haluttuun päämäärään.

1.2. Perustana maakuntastrategia 2050 ja maakuntaohjelma 2026–2029

Keski-Pohjanmaan maakuntastrategia 2050 linjaa aluekehityksen pitkän aikavälin tavoitteet sekä suuntaa vision mukaisesti kohti tulevaisuutta. Maakuntaohjelma 2026–2029 määrittelee seuraavan neljän vuoden 2026–2029 kehittämisen painopisteet. Maakuntastrategia ja ohjelma on valmisteltu tiiviissä yhteistyössä alueen kuntien, elinkeinoelämän, oppilaitosten ja järjestöjen kanssa.

Maakunnan visio 2050:

Keski-Pohjanmaan on kansainvälisesti verkostoitunut, hiilinegatiivinen ja elinvoimainen maakunta.

Maakunnan visiosta johdettu missio vuosille 2026–2029 on:

Keski-Pohjanmaa on edelläkävijä kestävästä kehityksestä ja innovatiivisten ratkaisujen edistämisessä, luoden hyvinvointia ja turvallisuutta kaikille asukkailleen.

Maakuntastrategian 2050 tavoitteiden saavuttamiseen pyritään maakuntaohjelmassa kolmen kehittämisteeman kautta, jotka ovat:

- 1) Hyvinvoiva asukas ja yhteisö
- 2) Kestävä elinympäristö
- 3) Monipuoliset elinkeinot

Lisäksi ohjelmaan on työstetty poikkileikkaavat teemat, jotka ovat saavutettavuus, tutkimus-, kehittämis-, ja innovaatiotoiminta ja osaaminen (TKIO), kansainvälisyys sekä kokonaisturvallisuus ja huoltovarmuus. Kehittämisteemat sekä poikkileikkaavat teemat on esitetty seuraavalla sivulla kuviossa 1.

KUVIO 1. Maakuntaohjelman kehittämisteemat sekä poikkileikkaavat teemat.

Jokaisen kehittämisteeman alle on määritelty strategisiin painopisteisiin pohjautuvat tavoitteet ja tässä ohjelmassa määritellään niiden mukaiset toimenpiteet vuosille 2026–2027.

1.3. Tuottavuus- ja kasvuohjelman toteutus

Tuottavuus- ja kasvuohjelman valmistelu on toteutettu kolmessa työryhmässä, jotka ovat 1) Hyvinvointi ja ihminen 2) Ympäristö sekä 3) Elinkeinot.

Työryhmissä on määritelty ja tarkennettu tuottavuus- ja kasvuohjelman käytännön toimenpiteet. Työryhmät muodostettiin alueen luottamushenkilöistä, aluekehittämisen toimijoista sekä muista sidosryhmistä ja jokainen ryhmä on kokoontunut kaksi kertaa syksyn 2025 aikana.

Maakunnan aluekehittämisrahoitus 2026–2027 lähes puolittuu aikaisemmin suunnitellusta, pääosin valtioneuvoston 9.10.2025 päättämän ReARM-rahoituksen muodostamisen seurauksena. Keski-Pohjanmaan Tuottavuus- ja kasvuohjelmassa 2026–2027 (KETUKA 2026-2027) keskitytään ja rahoituksen painopiste on vahvasti maakunnan näkyvissä olevien mahdollisuuksien laajentamisessa ja edistämässä tunnistettujen kehittämisteemojen alueilla. Turvallisuuslähtöisiä investointeja ja yritysten puolustusteollisuuslähtöisiä hankkeita edistetään.

1.4. Tuottavuus- ja kasvuohjelman seuranta

Tuottavuus- ja kasvuohjelman seurannasta vastaa maakuntastrategian ja -ohjelman toteuttamista varten perustettavat kehittämisteemojen työryhmät: 1) Hyvinvointi ja ihminen 2) Elinkeinot ja 3) Ympäristö. Ne aloittavat toimintansa alkuvuodesta 2026. Työryhmissä on edustettuina laajasti alueen kehittämisen kannalta oleelliset tahot. Ryhmät perustuvat maakuntastrategian laadinnan aikana nimettyihin työryhmiin.

Kehittämisteemojen työryhmät seuraavat tuottavuus- ja kasvuohjelman toimenpiteiden toteutumisen edistymistä (laadullinen seuranta) sekä osiokohtaisia mittareita (määrällinen seuranta). Mittarit ovat maakuntaohjelman mukaisia ja ne on listattu tässä dokumentissa jokaisen kehittämisteeman lopussa. Lisäksi seurantatietoa sekä maakuntaohjelman että tuottavuus- ja kasvuohjelman toteutumisesta antavat Keski-Pohjanmaan liiton säännöllisesti koostamat raportit EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelmasta rahoitetuista hankkeista, niiden teemoista, rahoituksesta ja vaikuttavuudesta.

Tuloksia arvioidaan puolivuositain, ja tarvittaessa ohjelmaa päivitetään vastaamaan muuttuvia tarpeita. Ohjelman vaikuttavuus mitataan konkreettisilla tuloksilla.

2. TOIMENPITEET KEHITTÄMISTEEMOITTAIN

2.1. Hyvinvoiva asukas ja yhteisö

Vahvistetaan osaavan työvoiman saatavuutta ja sitoutumista parantamalla osaamistarpeiden ennakointia, edistämällä koulutuksen joustavuutta ja ajantasaisuutta sekä työelämän vastaanottokykyä. Hyvän elämänlaadun ja turvallisuuden edellytyksiä luodaan varmistamalla nuorten osallistuminen ja osallisuus, edistämällä turvallisuuteen liittyvää yhteistyötä ja toimintamalleja sekä tukemalla kolmannen sektorin toimintamahdollisuuksia.

Näitä tavoitteita toteutetaan seuraavilla toimenpiteillä vuosien 2026–2027 aikana:

- Vahvistetaan yhteistyötä osaavan työvoiman saatavuuden ja osaamistarpeiden tunnistamiseksi ja ennakoinniksi Keski-Pohjanmaan osaavan työvoiman neuvottelukunnan kautta ja Keski-Pohjanmaan osaamisstrategian pohjalta.
- Edistetään työ- ja opiskeluperäisten maahanmuuttajien ja heidän perheidensä kotoutumista vahvistamalla viestintää ja tiedonvälitystä sekä edistämällä kaksisuuntaista kotoutumista.
- Luodaan yksilöllisiä, joustavia polkuja työelämään parantamalla osaamisen tunnistamista ja edistämällä käytännön työssä oppimista sekä tehostamalla viranomaistason yhteistyötä.
- Tehdään yrittäjyys houkuttelevaksi tavaksi työllistyä panostamalla entistä vahvemmin yrittäjyyskasvatukseen, omistajan- ja sukupolvenvaihdoksiin sekä yrittäjyydestä kiinnostuneiden neuvontaan ja tukemiseen.
- Kasvatetaan kolmannen sektorin toimintamahdollisuuksia kehittämällä vapaaehtoistyön houkuttelevuutta sekä lisäämällä sektorien välistä yhteistyötä ja hyvien käytäntöjen jakamista.
- Nuorten osallistumista ja osallisuutta julkisen sektorin, etenkin kuntien toimintaan mahdollistetaan parantamalla viestintää nuorten suuntaan sekä huomioimalla nuoret kaikissa tuottavuus- ja kasvuohjelman toimenpiteissä.
- Edistetään turvallisuuteen liittyvää yhteistyötä ja toimintamallien kehittämistä parantamalla turvallisuus- ja varautumisviestintää sekä edistämällä kuntien, kylien ja yhteisöjen turvallisuus- ja varautumissuunnitelmien laadintaa ja toteutusta.

Osaavan työvoiman saatavuuden ja osaamistarpeiden tunnistaminen sekä ennakointi perustuu alueen keskeiset toimijat kokoavaan Keski-Pohjanmaan osaavan työvoiman neuvottelukunnan toimintaan. Toteutettavat toimenpiteet tarkennetaan osaamisstrategiassa 2030.

Työ- ja opiskeluperäisten maahanmuuttajien ja heidän perheidensä kotoutumisen sujuvoittamiseksi edistetään kaksisuuntaista kotoutumista sekä vahvistetaan viestintää ja tiedonvälitystä. Kaksisuuntainen kotoutuminen tarkoittaa, että kotoutumiseen osallistuu sekä suomalainen yhteiskunta että maahanmuuttajat. Laajemmin ymmärrettynä kaksisuuntainen kotoutuminen viittaa siihen, että siinä missä maahanmuuttaneen

pitää sitoutua kotoutumiseen, suomalaiset opettelevat ja sopeutuvat monikulttuurisempaan ja moninaisempaan työ- ja kulttuurielämään.¹ Kyse on lopulta yksilöiden kohtaamisesta.

Kaksisuuntaista kotoutumista vahvistetaan lisäämällä kielitaidon harjoitusmahdollisuuksia, madaltamalla kynnystä kulttuuri- ja liikuntamahdollisuuksiin osallistumiseen sekä kuuntelemalla maahanmuuttajien toiveita. Vapaamuotoisempien kielen harjoitusmahdollisuuksien lisäksi tärkeää on maahanmuuttajille suunnattujen suomen ja ruotsin kielten kurssien riittävä tarjonta.

Tuetaan Keski-Pohjanmaan oppilaitoksissa opiskelevien kansainvälisen opiskelijoiden kiinnittäytymistä ja sopeutumista maakunnan erityisesti uusien vihreän siirtymän ammatteihin. Helpotetaan opiskelujen jälkeistä asettautumista työelämään kehittämällä uudenlaisia asumisratkaisuja ja tukimuotoja.

Tuetaan järjestöjen, seurakuntien ja kuntien järjestämää monikulttuurista toimintaa esimerkiksi harrastusten, kerhojen ja tapahtumien muodossa. Tapahtumajärjestelyissä huomioidaan viestintä maahanmuuttajille ja heitä pyydetään ja otetaan mukaan. Rohkaistaan suomalaisia käyttämään kielitaitoaan ja osallistumaan paikallisiin monikulttuurisiin tapahtumiin tai harrastuksiin. Usein kulttuurien kohtaamista tapahtuu myös ilman erillistä agenda arjen kohtaamisten kautta. Tapahtumiin ja harrastuksiin liittyvän tiedottamisen lisäksi kotoutumiseen liittyvää tiedotusta ja tiedonvälitystä voi parantaa laajentamalla olemassaolevia hyviä käytäntöjä, lisäämällä alan toimijoiden verkostoitumista sekä nostamalla esiin onnistuneita esimerkkejä tarinallisella kerrontatavalla. Tärkeää on, että maahanmuuttajat itse osallistuvat kotoutumista koskevaan tiedon tuotantoon.

Yksilölliset joustavat polut työelämään ovat välttämättömiä Keski-Pohjanmaan kaltaisella alueella, jossa on verrattain matala koulutustaso ja myös kohtaanto-ongelma eli työvoimapulasta huolimatta on henkilöitä, jotka eivät löydä osaamistaan vastaavaa työtä. Nopea siirtymä työelämään ilman laajaa muodollista lisäkoulutusta tulee mahdollistaa. Esimerkiksi kokeneiden, ilman virallista tutkintoa olevien ammattiosaajien tai lähtömaassaan kouluttautuneiden tai ammattia harjoittaneiden maahanmuuttajien osaaminen pitää kyetä tunnistamaan ja validoimaan.

Kun kyseessä on vielä opiskeleva tai vasta työmarkkinoille tuleva nuori tai uuttaa suuntaa työuralleen etsivä aikuinen, osaamisen sanoittaminen esimerkiksi osaamispassien tai –portfolioiden avulla helpottaa työn löytämistä. Etenkin nuorten kohdalla työelämätaitojen opettelu esimerkiksi kesätyö- tai harjoittelupaikassa on lähes yhtä tärkeää kuin ammattitaito. Työelämämentorointi ja työelämäoppiminen yrityksissä tasaa tietä työelämään. Yritysten ja julkisen sektorin lisäksi monet Keski-Pohjanmaan järjestöt ja yhdistykset tarjoavat työ- ja harjoittelupaikkoja.

Viranomaistasolla työllisyysalueella luodaan suuren massan näkökulmasta puitteet yksilöllisiin työelämäpolkuihin. Keski-Pohjanmaalla tehostetaan työllisyyspalvelujen ja työnantajakentän yhteistyötä alueen työttömien työllistämiseksi huomioiden myös osatyökykyiset. Vertaillaan ja otetaan käyttöön hyviä työllisyyden edistämisen käytäntöjä muualta. Alueella hyödynnetään ESR+ ja JOTPA rahoituksen kaltaisia välineitä.

Edistetään yrittäjyyttä houkuttelevana tapana työllistyä. Tätä toteutetaan panostamalla yrittäjyyskasvatukseen, omistajan- ja sukupolvenvaihdoksiin sekä yrittäjyydestä kiinnostuneiden neuvontaan ja tukemiseen. Yrittäjyystaidot ovat keskeisiä työelämätaitoja riippumatta siitä, onko itse yrittäjä tai yrittäjäksi aikova. Tuottavuus- ja kasvuohjelmakaudella pyritään panostamaan yrittäjyyskasvatukseen edistämiseen aina

¹ ks. esimerkiksi www.kotoutuminen.fi, viitattu 2.12.2025

peruskoulusta toiselle asteelle. Kartoitetaan mahdollisuuksia digitaalisen yrityskylän perustamiseksi Keski-Pohjanmaalle. Oppilaitos-yritysyhteistyötä vahvistetaan yritysvierailuilla, elinkeinokasvatuksella, yrittäjyys- ja työelämäkurseilla sekä mentoritoiminnalla. Jotkin yhdistykset tarjoavat mahdollisuuden kesäyrittäjyyteen.

Omistaja- ja sukupolvenvaihdosten edistäminen on välttämätöntä alueen yrityskannan säilyttämiseksi. Muun muassa yrittäjäjärjestöt ja kunnalliset kehittämissyhtiöt tarjoavat tukea ja neuvontaa aiheeseen liittyen. Eri-tyyppisiä tärkeitä ovat maatilojen omistajan- ja sukupolvenvaihdokset. Aiheeseen liittyvää toimintaa voi kehittää esimerkiksi hankerahoituksen turvin, huomioiden kuitenkin jo aiemmin toteutettujen hankkeiden tulokset. Samoin uusia tapoja edistää yrittäjyydestä kiinnostuneiden tukea ja neuvontaa voi kokeilla hankkeilla. Myös kasvuyrittäjyys ja sen rahoitusmahdollisuudet on tuotava aktiivisesti esiin.

Tuetaan kolmannen sektorin toimintamahdollisuuksia ja yhteistyötä sekä vahvistetaan näkyvyyttä Keski-Pohjanmaan järjestöyhteistyöverkostossa ja teemaryhmissä. Yhteinen näkemys ja tavoitteet määritellään Keski-Pohjanmaan järjestöstrategiassa, joka valmistuu kesällä 2026. Vapaaehtoistyön houkuttelevuutta edistetään esimerkiksi viestimällä järjestötoiminnan merkityksellisyydestä sekä tarjoamalla mahdollisuuksia pop up- vapaaehtoisuuteen. Pop up- tai kevytvapaaehtoisuus tarkoittaa sellaista vapaaehtoisuuden muotoa, jossa vapaaehtoinen osallistuu kertaluontoisesti tai reaktiivisesti järjestön tai yhdistyksen toimintaan.

Edesautetaan hyvien käytäntöjen jakamista lanseeraamalla Monistettavat mallit -tapahtuma, jossa jaetaan eri toimijoiden ja maakunnan eri alueilla toteutettujen toimintamallien ja hankkeiden hyviä käytäntöjä. Edistetään julkisten ja yksityisten tilojen käyttöä ilmaiseksi tai kaikkia hyödyttävän yhteistyön periaatteella. Keski-Pohjanmaan liitto pyrkii parantamaan tiedottamista hankerahoituksesta sekä järjestää, tarvittaessa yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa, kaikille avoimia infotilaisuuksia rahoituksen hakemisesta.

Huomioidaan nuorten osallistuminen ja osallisuus viestimällä ja tiedottamalla nuorille heidän käyttämissään kanavissa, heille ymmärrettävällä kielellä. Tavoitteena on, että jokainen nuori saa koulutuksen työelämään. Otetaan nuoret entistä laajemmin mukaan julkisen sektorin, kuten kuntien ja työllisyysalueen toimintaan. Osallistetaan nuoria aiempaa enemmän esimerkiksi strategioiden laadintaan, osallistavaan budjetointiin ja päätöksentekoon nuoria koskeissa asioissa sekä mahdollistetaan kohtaamisia päätöksentekijöiden kanssa. Työllisyyspalveluissa perustetaan asiakasraadit, joissa yhtenä kohderyhmänä on nuoret.

Somekanavien lisäksi nuoret kaipaavat ihmiskontakteja ja yhteisöllistä tekemistä, mikä toteutetaan yhteistyössä nuorten ja eri toimijoiden välillä (oppilaitokset, yhdistykset, kuntien/kaupunkien nuorisotyö). Nuorten osallisuus ja nuorille tiedottaminen huomioidaan kaikissa tuottavuus- ja kasvuohjelman toimenpiteissä.

Edistetään turvallisuuteen ja varautumiseen liittyvää yhteistyötä, turvallisuuskasvatusta ja toimintamallien kehittämistä. Maakunnan toimijat ovat aktivoituneet turvallisuus- ja varautumisasioissa. Maakunnassa on pidetty turvallisuuteen ja varautumiseen liittyviä harjoituksia, tehty kyläkartoituksia ja lanseerattu kyläradiota sekä järjestetty aiheeseen liittyviä seminaareja. Näitä toimenpiteitä jatketaan edelleen sekä jaetaan hyviä käytäntöjä. Koordinointi, yhteistyö ja viestintä eri toimijoiden kesken on tärkeää päällekkäisyyksien välttämiseksi ja tehokkaan varautumisjärjestelmän kehittämiseksi. Yksilön turvallisuus- ja varautumisosaamiseen kiinnitetään entistä enemmän huomiota ja mahdollisuuksia osallistua vapaaehtoistoimintaan vahvistetaan. Elinkeinojen jatkuvuuden hallinta poikkeusoloissa on myös huomioitava alueen turvallisuutta ja varautumista koskevassa suunnittelussa.

Lisätään väestön osallisuutta ja ymmärrystä kokonaisturvallisuuteen vaikuttavista tekijöistä parantamalla turvallisuus- ja varautumisviestinnän selkokieliä ja -simulaatioita. Kuntien, kylien ja yhteisöjen turvallisuus- ja varautumissuunnitelmien laadintaa ja toimeenpanoa edistetään muun muassa hankerahoitusta ja hyväksi todettuja toimintamalleja hyödyntämällä.

TAULUKKO 1: Yleiset sekä hyvinvoiva asukas ja yhteisö-osion seurantamittarit.

Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelman 2026–2029 seurantamittarit	2022	2023	2024	Tavoite 2027
YLEISET				
Väestö vuoden lopussa 31.12.	67 805	67 736	67 723	+
Luonnollinen väestönlisäys (syntyneet-kuolleet väestöstä)	-123	-208	-128	+
Taloudellinen huoltosuhde (työttömien ja työvoiman ulkopuolella olevien määrä sataa työllistä kohti)	141,2	144		-
Väestöllinen huoltosuhde (alle 15-vuotiaita ja yli 64 vuotiaita sataa työkäistä kohti)	74,8	74,1	73,7	-
HYVINVOIVA ASUKAS JA YHTEISÖ				
Elämänlaatunsa hyväksi tuntevien osuus %	49,5	-	53	+
Tutkinnon suorittaneiden osuus 15-vuotta täyttäneistä (%)	73	73,5		+
Korkea-asteen tutkinnon suorittaneita 15 vuotta täyttäneistä (%)	27	27,4		+
Väestön koulutustasomittain 20 vuotta täyttäneelle väestölle (teoreettinen koulutusaika hlöä kohden peruskoulun suorittamisen jälkeen)	350,1	354,8		+
Tutkimus- ja kehittämistoiminnan menot (miljoonaa euroa, sektorit yhteensä), ÄES mittari	31,1	37,9		+
T&k -henkilöstö (kaikki sektorit yhteensä), ÄES mittari	382	412		+

2.2. Kestävä elinympäristö

Kehittämisteeman tavoitteena on luoda toimiva ja turvallinen elinympäristö, joka tukee elinkeinoelämän kilpailukykyä ja asukkaiden hyvinvointia sekä edistää ympäristön kestävä kehitystä. Keskeisiä toimia ovat ilmastomuutoksen hillintä ja sopeutuminen, elinympäristöjen ennallistaminen sekä luonnonhoito. Maankäytön suunnittelussa sovitetaan yhteen teolliset alueet, maaseudun alkutuotanto, asuntorakentaminen sekä liikkumisen ja kulttuuriympäristön monimuotoisuus. Auerakenteen kehittämisessä korostetaan energiatehokkuutta, monipaikkaisuutta ja digitaalisia palveluita.

Saavutettavuuden ja liikkumisen painopiste on kestävä liikennejärjestelmän kehittämisessä ja uusien käyttövoimien, kuten sähkön, vedyn ja biokaasun, käyttöönotossa. Autonomiset ja miehittämättömät liikennepalvelut nähdään tulevaisuuden ratkaisuna. Keskeisiä tavoitteita ovat myös tietoliikenneverkkojen kattavuuden parantaminen, datan hyödyntäminen päätöksenteossa ja innovaatioissa sekä digitaalisten palveluiden saavutettavuuden edistäminen. Näiden toimien avulla rakennetaan resilienttiä ja älykästä elinympäristöä, joka vastaa ilmastomuutoksen, turvallisuuden ja teknologisen kehityksen haasteisiin.

Näitä tavoitteita toteutetaan seuraavilla toimenpiteillä vuosien 2026–2027 aikana:

- Yhteensovitetaan maankäytön suunnittelussa teollinen toiminta, luonnonympäristö, kulttuuriympäristö ja puhdas siirtymä laatimalla maakunnallisia ohjeistuksia ja toimintamalleja muun muassa maakuntakaavan ohjauksella sekä tuomalla esiin kompensaaation mahdollisuudet.
- Kiertotaloutta ja huoltovarmuutta parannetaan kehittämällä materiaalien uudelleenkäyttöä, vahvistamalla luonnonvaraosaamista sekä turvaamalla kriittisten toimintojen kuten alku- ja energiantuotannon sekä tietoliikenteen infrastruktuuri.
- Edistetään puhtaiden käyttövoimien (sähkö, vety, biokaasu) jakeluverkoston laajentumista edunvalvonnalla, kehittämällä verkostoa maa-, meri- ja ilmailuliikenteessä sekä turvaamalla alemman tieverkkoston riittävä kunnossapito.
- Parannetaan vienti-tuonti-turvallisuuslähtöistä satamalogistiikkaa ja raideliikenneyhteyksiä teollisuuden, pk-yritysten, huoltovarmuuden ja kaksikäyttöisyyden näkökulmasta sekä edistetään niiden investointipotentialia kehittämällä rahtiteknologiaa ja liitäntäyhteyksiä.
- Huolehditään siitä, että tietoliikenneverkot toimivat ja ovat saatavilla myös poikkeustilanteissa. Tätä varten käytetään alueellisia verkkoratkaisuja ja rakennetaan tarvittavaa infrastruktuuria, jotta tekoäly ja dataratkaisut voivat toimia.
- Autetaan kuntia ja yrityksiä ottamaan käyttöön uutta teknologiaa. Vahvistetaan osaamista, muutosjohtamista ja rohkaistaan kokeilemaan uutta. Erityisesti keskitytään tekoälyn, automaation ja esi-neiden internetin käyttöön.

Yhteensovitetaan maankäytön suunnittelussa teollinen toiminta, luonnonympäristö, kulttuuriympäristöt ja puhdas siirtymä. Keski-Pohjanmaa on merkittävä toimija puhtaan siirtymän investoinneissa, ja alueella on

vireillä mittavia hankkeita, jotka edellyttävät ennakoivaa ja yhteensovittettua maankäytön suunnittelua. Samalla alueen rikas kulttuuriperintö ja luonnon erityispiirteet vaativat huolellista huomiointia. Maakunnalliset ohjeistukset ja toimintamallit tukevat suunnittelun johdonmukaisuutta ja ekologisen kompensaation mahdollisuudet tarjoavat keinon tasapainottaa maankäytön vaikutuksia luonnon kannalta kestävästi. Tavoitteena on rakentaa elinympäristö, jossa teollinen kehitys ja ympäristöarvot eivät ole ristiriidassa, vaan tukevat toisiaan.

Edistetään kiertotaloutta ja vahvistetaan huoltovarmuutta. Keski-Pohjanmaa on maaseutumainen maakunta, jossa alkutuotanto, prosessiteollisuus ja bioenergia muodostavat vahvan perustan alueelliselle elinvoimalle. Sivutuotteiden ja materiaalivirtojen tehokas hyödyntäminen teollisuudessa ja maataloudessa luo uusia liiketoimintamahdollisuuksia ja vähentää riippuvuutta ulkopuolisista resursseista. Samalla kehitetään infrastruktuuria ja maankäyttöä siten, että kriittiset toiminnot kuten ruoan tuotanto, energiantuotanto ja tietoliikenne voidaan turvata myös poikkeusoloissa. Osaamisen vahvistaminen erityisesti luonnonvara-alalla tukee tätä kehitystä ja varmistaa, että alueella on riittävästi asiantuntemusta kestävien ratkaisujen toteuttamiseen. Näin rakennetaan maakuntaa, joka on sekä ekologisesti että taloudellisesti kestävä ja varautunut tulevaisuuden haasteisiin.

Edistetään puhtaiden käyttövoimien jakeluverkoston laajentumista monipuolisesti, eri liikennemuotoja edistämällä. Edistetään ja voimistetaan edunajamista lentoliikenteen puhtaasti tuotetun suurtehon sähköaseman lataamisinfrastruktuurin kehittämiseen. Mahdollistetaan ja varaudutaan vedynjakamiseen lentoliikenteelle tulevaisuudessa. Seurataan ja tuetaan meriliikenteen fossiilittomien käyttövoimien jakeluverkoston rakentumista Kokkolan satamaan ja tunnustetaan Keski-Pohjanmaan vahva biopohjaisten polttoainien osaamis- ja valmistamisklusteri.

Tuetaan paikallisen biopolttoainien käyttöjakeluverkoston rakentumista tuotannoksi maatalouden sivuvirroista. Toimivan biopolttoainien jakeluverkoston edellytyksenä on alemman tieverkon riittävän kunnossapidon turvaaminen. Alemman tieverkon kunto on kriittinen myös alkutuotannolle, pk-yrityksille ja elintarviketeollisuudelle.

Tuetaan Kokkolan sataman logistisen kyvykkyyden ja välityskyvyn kehittymistä edesauttamalla investointipotentiaalia kustannustehokkain rahdin käsittelyteknologioihin, kuten kasvavien rahdin konttivolyymin, puolustusteollisuuden tarpeisiin, sotilaallisen kaluston siirtelyyn, raaka-aineiden liikkuvuuteen ja Keski-Pohjanmaalla jalostettujen tuotteiden vientiin ulkomaanmarkkinoille. Rahtivolyymin kehittämisessä on olennaista kaksikäyttöisyyden teeman juurruttaminen kehitykseen. Samoin raideliikenteessä valmistaudutaan edistämään infrastruktuurin investointipotentiaalia sekä kaksikäyttöisyyden että kasvavan teollisuuden tuoman rahtivolyymin vaatimiin muutoksiin esimerkiksi Kokkolan sataman ja Kruununportin teollisuusalueen alueilla. Tarkemmin liikenteeseen liittyviä pitemmän aikavälin tavoitteita on avattu Keski-Pohjanmaan liikennejärjestelmäsuunnitelmassa 2026–2029.

Tuetaan laajakaistaverkon laajentamista, hyödynnetään alueellisia verkkoratkaisuja sekä edistetään tekoälyn ja dataratkaisujen edellyttämää infrastruktuuria, kuten energiatehokkaita ja huoltovarmuutta tukevia datakeskuksia. Ne ovat Keski-Pohjanmaan kaltaisilla alueilla merkittävä investointi kasvun kannalta. Datakeskukset tuovat verotuloja, työpaikkoja ja investointeja, ja niiden ympärille voidaan rakentaa uutta TKI-toimintaa, kuten hukkalämmön hyödyntämistä paikallisessa kaukolämmössä. Maakunnan tavoitteena on varmistaa kattavat ja luotettavat tietoliikenneyhteydet, edistää datan hyödyntämistä päätöksenteossa sekä luoda edellytykset tekoälyn ja automaation kaltaisten ratkaisujen laajalle käyttöönnotolle.

Tuetaan teknologian käyttöönottoa kunnissa ja yrityksissä. Edistetään yhteistyötä julkisen ja yksityisen sektorin välillä digitaalisten innovaatioiden kehittämisessä ja pilotoinnissa. Tuetaan osaamisen vahvistamista kunnissa ja yrityksissä esimerkiksi tekoälyn, esineiden internetin, robotiikan ja dronien osalta. Lisätään

hankepilotteja ja liikenteen digitalisaation teknologioiden kokeiluja maakunnassa. Tuetaan drone-ekosysteemin rakentumista Keski-Pohjanmaalla. Myös korkeakoulut voivat olla mukana toteuttamassa laajemmin hyödynnettäviä teknologiakokeiluja ja -pilotointeja. Näin alue voi hyödyntää teknologian tarjoamat mahdollisuudet täysimääräisesti ja rakentaa kestävää kasvua. Digitaaliset palvelut suunnitellaan käyttäjälähtöisesti ja saavutettaviksi kaikille, myös niille, joilla on heikommat digitaidot tai erityistarpeita. Keski-Pohjanmaan digikompassi sisältää toimenpiteitä uusien oppimisympäristöjen, kuten virtuaalisten simulaatioiden, kehittämiseksi teollisuus-, hoiva- ja turvallisuusaloille, alueellisen digituen vahvistamiseksi koulutuksin ja ohjeituksin sekä käyttäjälähtöisten digipalvelujen kehittämiseksi erityisryhmät huomioiden.

TAULUKKO 2: Kestävän ympäristön seurantamittarit.

Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelman 2026–2029 seurantamittarit	2022	2023	2024	Tavoite 2027
KESTÄVÄ YMPÄRISTÖ				
Kasvihuonekaasupäästöt, hiilidioksidiekvivalentti per asukas, tonnia CO ₂ ekv, ÄES mittari	10,4	9,7		-
Kasvihuonekaasupäästöt, kt CO ₂ e, ÄES mittari	702,7	658,7		-
Vähintään 100 Mbit/s kiinteän verkon laajakaistasaatavuus, % kotitalouksista	60 %	63 %	69 %	+
Vähintään 1000 Mbit/s kiinteän verkon laajakaistasaatavuus, % kotitalouksista 31.12.	58 %	62 %	68 %	+
5G 100 Mbit/s matkaviestinverkon maantieteellinen kattavuus % Keski-Pohjanmaalla 31.12.	16 %	17 %	21 %	+
4G 100 Mbit/s matkaviestinverkon maantieteellinen kattavuus % Keski-Pohjanmaalla 31.12.	16 %	18 %	27 %	+

2.3. Monipuoliset elinkeinot

Keski-Pohjanmaan elinvoima rakentuu monipuoliselle elinkeinorakenteelle, jonka kärkenä on vientivetoinen suurteollisuus sekä vahva alkutuotanto ja biotalous. Kehittyviä aloja ovat mineraali-, vety- ja akkuekosysteemit, uusiutuva energia ja kiertotalous. Maakunta tavoittelee hiilineutraaliutta vuoteen 2035 mennessä, mikä edellyttää energiamurroksen toteuttamista ja fossiilisista polttoaineista luopumista. Biokaasu- ja vetyekosysteemien rakentaminen sekä puhtaan energian tuotannon lisääminen ovat keskeisiä toimenpiteitä, jotka tukevat puhtaan siirtymän toteutumista ja maakunnan kilpailukykyä.

Maakunnan investointipotentiaali on noin 10 miljardia euroa ja sen toteutuminen edellyttää osaavan työvoiman saatavuutta, koulutusta ja infrastruktuurin kehittämistä. Tavoitteina on investointien jalkauttaminen sekä kilpailukykyyn parantaminen. Tämä tarkoittaa pk-yritysten, suurteollisuuden ja maa- ja metsätalouden kehittämistä, investointien ja rahoituksen edistämistä, innovaatioiden ja teknologioiden hyödyntämistä sekä yritysten kansainvälistymisen tukemista. Lisäksi luonnon monimuotoisuus ja kulttuuriperintö tarjoavat kasvumahdollisuuksia matkailulle ja hyvinvointipalveluille.

Tätä tavoiteasettelua toteutetaan vuosien 2026–2027 aikana seuraavilla toimenpiteillä:

- Aktivoidaan alueellista tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaa kytkemällä se tiiviimmin yritysten rohkeaan uudistumiseen, osaamisen hyödyntämiseen ja uusien ratkaisujen laajempaan käyttöön.
- Vahvistetaan pk-yritysten strategista riskinottoa, johtamisosaamista sekä vienti- ja kasvuhaluutta hyödyntämällä TKI-toimijoita, yritysjärjestöjä ja kehitysyhtiöitä tavoitteen saavuttamiseksi.
- Vahvistetaan huoltovarmuutta parantamalla maa- ja metsätalouden sekä elintarviketuotannon kilpailukykyä edistämällä investointien rahoitusta ja uusien teknologioiden käyttöönottoa.
- Edistetään maakunnan uusiutuvan energian tuotantoa luomalla biokaasuekosysteemin tiekartta, edistämällä vihreän siirtymän elinkeinolähtöistä TKI-toimintaa sekä lisätään puhtaan energian varastointiin liittyvää TKI-toimintaa.
- Suurinvestointien toteutumista maakunnassa tuetaan kehittämällä aluerakennetta, edistämällä tarvittavan osaamisen saatavuutta sekä vahvistamalla pk-yritysten kyvykkyyttä toteuttaa tarvittavat alihankinta- ja logistiikkaketjut.
- Vahvistetaan luovien alojen sekä kestävä matkailun yrittäjyyttä ja toimintaedellytyksiä kehittämällä luovan talouden ekosysteemiä, palvelukokonaisuuksia ja digitaalisia palveluja.
- Käynnistetään maakunnallisen Keski-Pohjanmaan turvallisuusallianssin toiminta, joka edistää alueen ja sen pk-yritysten kyvykkyyttä osallistua EU:n alue- ja rakennepolitiikan Rearm-ohjelman toimeenpanoon sekä turvallisuuslähtöisten investointien jalkauttamista maakuntaan.

Keski-Pohjanmaan maakunnassa on mahdollisuus rakentaa TKI-järjestelmä, joka perustuu kunnianhimoisiin tavoitteisiin ja käytännönläheiseen yhteistyöhön, sekä vahvaan tietopohjaan ja yhteisiin pelisääntöihin. TKI-toiminnan vaikuttavuus ei synny yksin hallinnollisista uudistuksista – se syntyy arjen yhteistyöstä, uuden tiedon hyödyntämisestä ja ihmisten kyvystä rakentaa luottamusta.

Maakunnassa aktivoidaan alueellista TKI- ja yritys yhteistyötä kehittämällä toimialakohtaisia kohtaamisia muun muassa Keski-Pohjanmaan liiton vetämissä toimialakohtaisissa työryhmissä. Pk-yritysten strategista riskinottoa, vienti- ja kasvuhaluutta sekä johtamisosaamista edistetään tukemalla TKI-toimijoita, yritys järjestöjä ja kehitysyrityksiä tavoitteen saavuttamiseksi. Keski-Pohjanmaan liiton ohjelmakauden 2021–2027 kehittämisrahoitusta kohdennetaan vahvasti uusien innovaatioiden kehittämiseen, yritysten kasvun, kansainvälistymisen ja viennin edistämiseen, uuden liiketoiminnan synnyttämiseen ja tutkimustulosten kaupallistamiseen, alueellisen innovaatioympäristön kehittämiseen sekä TKI-toiminnan jalostamiseen elinkeinoelämän uudistumista palvelevaksi. Esimerkiksi lisätään yritysten pilotointikäyttöä koulutus- ja tutkimusorganisaatioiden TKIO-ympäristöissä tai kartoitetaan uusien lisäarvotuotteiden mahdollisuuksia pk-yrityskohtaisesti.

Lisäksi innostetaan yrityksiä ja TKI-toimijoita EU:n rajat ylittäviin rahoitushakuihin, kuten strateginen kilpailukyky, Interreg ja Horizon Europe. Niiden toteuttaminen edistää kansainvälisiä verkostoja sekä kansainvälisille markkinoille pääsyä.

Vahvistetaan huoltovarmuutta parantamalla maa- ja metsätalouden sekä elintarviketuotannon toimintaedellytyksiä. Alkutuotannon vahvistaminen vaatii investointien rahoitusta, omistajan- ja sukupolvenvaihdosten tukemista ja osaamisen kehittämistä. Raaka-aineiden jalostusasteen nostaminen parantaa huoltovarmuutta ja luo uusia liiketoimintamahdollisuuksia. Lähiruokaketjut parantavat omavaraisuutta. Osa Keski-Pohjanmaan maataloista on investoinut biokaasulaitoksiin, mutta biokaasun ja muiden teknologioiden sekä maaseudun investointirahoituksen käyttöä tulee edelleen laajentaa. Maatilojen energiaomavaraisuuden lisääminen (sähkö, polttoaineet) tukee kilpailukykyä, suojaa energiahinnan vaihteluilta, luo investointimahdollisuuksia sekä parhaassa tapauksessa mahdollistaa energian (sähkö, lämpö, kaasu) myynnin. Alkutuotannon vesihuollon varautuminen on huomioitava.

Edunvalvonnassa varmistetaan maataloustukien ja maaseudun kehittämistukien osuus Suomen tulevan ohjelmakauden 2028–2035 rahoituksen allokatiossa ja huolehditaan riittävä kansallinen rahoitus niin, että alkutuotannon kehittäminen on mahdollista jatkossakin.

Edistetään maakunnan uusiutuvan energian tuotannon valmistelua luomalla biokaasuekosysteemin tiekartta, joka mahdollistaa vihreän siirtymän nettonollan aikakaudelle. Keskeistä on omavaraisuus, huoltovarmuus ja taloudellisuus. Muun muassa hankerahoituksella voidaan edistää vihreän siirtymän elinkeinolähtöistä TKI-toimintaa, joka voi liittyä esimerkiksi energiatekniikkaan ja energian varastointiin.

Edistetään suurinvestointien toteutumista maakuntaan sekä Kokkolan kaupungin ja Kruunupyyn kunnan alueelle kaavoitetulle teollisuusalueelle, jossa erityispiirteenä on, että alue mahdollistaa vaarallisten aineiden säilytyksen. Kaavoituksen ja infrastruktuurin lisäksi keskeistä on riittävä osaaminen ja sen tunnistaminen sekä valmius toimivien logistiikka- ja alihankintaketjujen toteuttamiseen. Paikallisten yritysten valmiuksia tarjota alihankinta- ja logistiikkapalveluita tulee vahvistaa, jotta suurinvestointien toteutuessa mahdollisimman suuri osa tuotantoketjun tuottamasta kasvusta kohdistuu maakuntaan. Tuotantoketjun keskittymisen pääasiassa Keski-Pohjanmaalle ja lähialueelle vahvistaa aluetaloutta ja kuntien elinvoimaisuutta. Alueen liikenneinfrastruktuuriin liittyvää valmistelua on kuvattu tarkemmin osiossa Kestävä elinympäristö. Yleisesti maakunnan osaamisen kehittämistä on kuvattu luvussa Hyvinvoiva ihminen ja yhteisö.

Luovien alojen tukeminen luo uusia työpaikkoja, vahvistaa alueen innovatiivisuutta ja edistää monipuolista yrittäjyyttä. Kulttuuriyrittäjyyden kasvua voidaan tukea kehittämällä tiloja, rahoitusmahdollisuuksia ja osaamista sekä rakentamalla luovan talouden ekosysteemiä, joka yhdistää kulttuurin muihin toimialoihin, kuten teknologiaan ja matkailuun. Kulttuuriala kytkeytyy myös kolmannen sektorin toimintaedellytyksiin, joita on avattu osiossa Hyvinvoiva asukas ja ihminen.

Digitaaliset kulttuuripalvelut mahdollistavat uudenlaisia osallistumisen muotoja ja parantavat kulttuurin saavutettavuutta erityisesti syrjäseuduilla ja erityisryhmille. Teknologian hyödyntäminen kulttuuritoiminnassa tukee myös ekologisesti kestäviä toimintatapoja ja voi synnyttää uusia digitaalisia tuotteita ja palveluita. Keski-Pohjanmaan kulttuuristrategia 2030 linjaa kulttuurin pidemmän aikavälin tavoitteet.

Kansallisesti ja kansainvälisesti merkittävien kulttuuritapahtumien, kuten Kaustinen Folk Music Festival ja Kokkolan Venetsialaiset, kehittäminen ja tuotteistaminen kulttuurimatkailun näkökulmasta vahvistavat alueen vetovoimaa ja luovat suoraa taloudellista hyötyä. Tapahtumien ympärille voidaan rakentaa palvelukokonaisuuksia, jotka tukevat paikallista yrittäjyyttä ja työllisyyttä. Aluetta voidaan markkinoida kansainvälisesti teemoittain esimerkiksi luonto, historia, ruoka sekä laajentamalla kulttuurimaakunta-käsitettä markkinoinnissa.

Matkailussa kehitetään digitaalisia matkailupalveluita ja reitityksiä. Maakunnan majoituskapasiteetti on laajentumassa ja lisäksi yhteistyötä voidaan tehdä laajemmin esimerkiksi Kalajoen matkailualueen kanssa. Tuetaan paikallisia yrittäjiä matkailun tuotteistamisessa. Pitkän aikavälin tavoitteena on yritysten yhteisten palvelukokonaisuuksien muodostaminen sekä entistä vahvempi kytkeminen luovan talouden ekosysteemiin. Tarkemmin matkailun toimenpiteitä ja pitkän aikavälin tavoitteita käsitellään Keski-Pohjanmaan matkailustrategiassa.

Keski-Pohjanmaan liitto käynnistää maakunnallisen turvallisuusallianssin toiminnan, joka edistää yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamista viranomaisten, elinkeinoelämän, TKI-toimijoiden, oppilaitosten, järjestöjen ja kansalaisten yhteistoiminnalla kaikissa olosuhteissa ja kaikilla tasoilla. Lähtökohtana toimivat normaaliolojen järjestelyt ja lainsäädäntö. Turvallisuusallianssi edistää alueen ja sen pk-yritysten hyötymistä EU:n alue- ja rakennepolitiikan Rearm-ohjelmanmuutoksesta. Allianssi edistää turvallisuuslähtöisten investointien jalkautumista maakuntaan alueen kokonaisturvallisuutta edistäen (kuvio 2).

KUVIO 2. Kokonaisturvallisuuden viitekehys.

TAULUKKO 3: Monipuoliset elinkeinot - seurantamittarit.

Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelman 2026–2029 seurantamittarit	2022	2023	2024	Tavoite 2027
MONIPUOLISET ELINKEINOT				
Bkt/asukas, euroa ÄES mittari	40 369			+
Vienti, milj. € (tavaravienti), ÄES mittari	2862	3478		+
Yrityskanta (poikkileikkaustieto 4. vuosikvartaali), ÄES mittari***	5097	5166	5200	+
Yritysten toimipaikkojen liikevaihto (M€)	5,3	4,8		+
Työpaikkaomavaraisuus %	101,3	101,5		+
Työllisyysaste % 15–64 vuotiaat (Työvoimatutkimus)	74,9	73,7	72,7	+
Työttömyysaste % 15–64 vuotiaat (Työvoimatutkimus)	4,5	3,8	4,3	-
Työttömyysaste % (TEM työnvälitystilasto, työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta, keskimäärin ko. vuonna)	7,6	8,3	8,5	-
Nettomuutto (kuntien välinen + maahan/maastamuutto)	27	130	112	+

3. TOTEUTUS VAATII MÄÄRÄTIETOISUUTTA, ROHKEUTTA JA RESURSSEJA

Keski-Pohjanmaan Tuottavuus- ja kasvuohjelman toteuttaminen vaatii määrätietoista työtä, rohkeutta uudistua sekä kykyä hyödyntää maakunnan omia vahvuuksia. Keski-Pohjanmaa rakentaa tulevaisuutta, jossa kasvu on kestävä ja tuottavuus korkealla. Tätä kautta kykenemme luomaan vahvemman maakunnan Pohjoisen- ja läntisen Suomen kasvukäytävässä.

Taulukossa 4 on esitetty rahoituksen painopisteet toimintalinjoittain sekä EU:n alue- ja rakennepolitiikan osalta rahoitus vuosille 2026–2027. Rahoitukseen ei sisälly Rearm-toimintalinja 8, jolle ei ole alueellista kohdennusta. Vuoden 2026 osalta rahoituskehys on vahvistettu. Vahvistamaton vuoden 2027 kehys on alustavasti saman suuruinen kuin vuonna 2026. Rahoitustaulukkoa päivitetään tietojen vahvistuessa. Lisäksi rahoitustaulukosta löytyy muita mahdollisia rahoitusinstrumentteja.

TAULUKKO 4. KESKI-POHJANMAAN TUOTTAVUUS- JA KASVUOHJELMAN 2026–2027 RAHOITUS

Rahoitusinstrumentti	2026-2027 EU+valtio yht. M€	Hyvin- voiva asukas ja yh- teisö	Kestävä elinympäristö			Monipuoliset elinkeinot	ÄES*
			osaami- nen ja elämän- laatu	aluerakenne	saavu- tetta- vuus		
EAKR kehittämisrahoitus	3,104						
TL 1 Innovatiivinen Suomi	1,45	x			x	x	x
TL 2 Hiilineutraali Suomi	0,63		x			x	x
TL 3 Saavutettavampi Suomi	0,344			x			
TL 8 Kaksikäyttöistä tuotantoa edistävä Suomi						x	
EAKR Kestävä kaupunki-kehittäminen (TL1, TL 2)	0,68		x		x	x	x
JTF kehittämisrahoitus	1,478						
JTF aluerahoitus	1,034		x			x	x
JTF EAKR- ja ESR+ tyyppinen	0,444	x	x			x	x
EAKR ja JTF Yritystuet	2,864						
TL 1 Innovatiivinen Suomi	1,212					x	x
TL 2 Hiilineutraali Suomi	0,66					x	x
JTF TL 7 Oikeudenmukaisen Siirtymän Suomi	0,992		x			x	x
ESR+	2,568						
TL 4. Työllistävä, osaava ja osallistava Suomi	2,422	x					
TL 5 Sosiaalisten innovaatioiden Suomi	0,146	x					
Muut							
CAP maaseuturahoitus			x		x	x	
Interreg			x	x		x	
Horizon		x				x	
kilpailukykyrahasto						x	
CEF				x			
kansalliset rahoitukset	x	x	x	x	x	x	

*Älykkään erikoistumisen strategia